

NOU 2007:11 Studieforbund – læring for livet

Et offentlig utvalg ledet av fylkesordfører i Oppland, Audun Tron leverte sin innstilling til kunnskapsminister Øystein Djupedal 12. september 2007.

Utvalget har avgitt en enstemmig innstilling med forslag til overordnede mål for studieforbundene.

Utvalget anbefaler også modeller for styring, organisering og finansiering.

Utdrag fra utvalgets mandat

Tronutvalget har hatt som oppgave å vurdere og komme med anbefalinger angående:

- studieforbundenes oppgaver og rolle for den enkelte, for arbeidslivet og for samfunnet i et bredt perspektiv knyttet til kultur, folkeopplysning, likeverd, deltakelse, demokrati, integrering og inkludering, herunder oppgaver og rolle i forhold til offentlige og andre utdanningstilbud
- den samlede finansiering av studieforbundene, herunder den statlige tilskuddsordningen
- eventuelle strukturelle endringer i styring og organisering, herunder en eventuell overføring av tilskuddsforvaltningen fra statlig til regionalt nivå
- behov for endret statistikkgrunnlag for bedre innsyn i bruken av de ulike tilbudene

Utvalgets vurderinger

- Opplæring i frivillig sektor er et nødvendig supplement til formell opplæring for voksne og bør gis høyere status.
- Fylkeskommunens ansvar for å tilrettelegge voksnes læring må omfatte mer enn å ivareta retten til videregående opplæring. Det er fornuftig å samle ansvaret for all grunnopplæring for voksne hos fylkeskommunen, og bestemmelsene om voksnes rett til opplæring bør orienteres sterkere mot voksnes behov.
- Det er viktig at fylkeskommunen, med ansvar for regional kompetanseutvikling, har økt samhandling med studieforbundene for å nå viktige samfunns mål regionalt og lokalt.
- Fylkeskommunen, med et helhetlig ansvar for tilrettelegging av voksnes læring, bør inngå gjensidig og forpliktende samarbeid med studieforbundene gjennom partnerskapsavtaler.
- For å ivareta voksnes behov for rettighetsbasert grunnopplæring vil studieforbund være en alternativ tilbyder. Det bør innføres et system for kvalifisering av opplæringstilbudene.

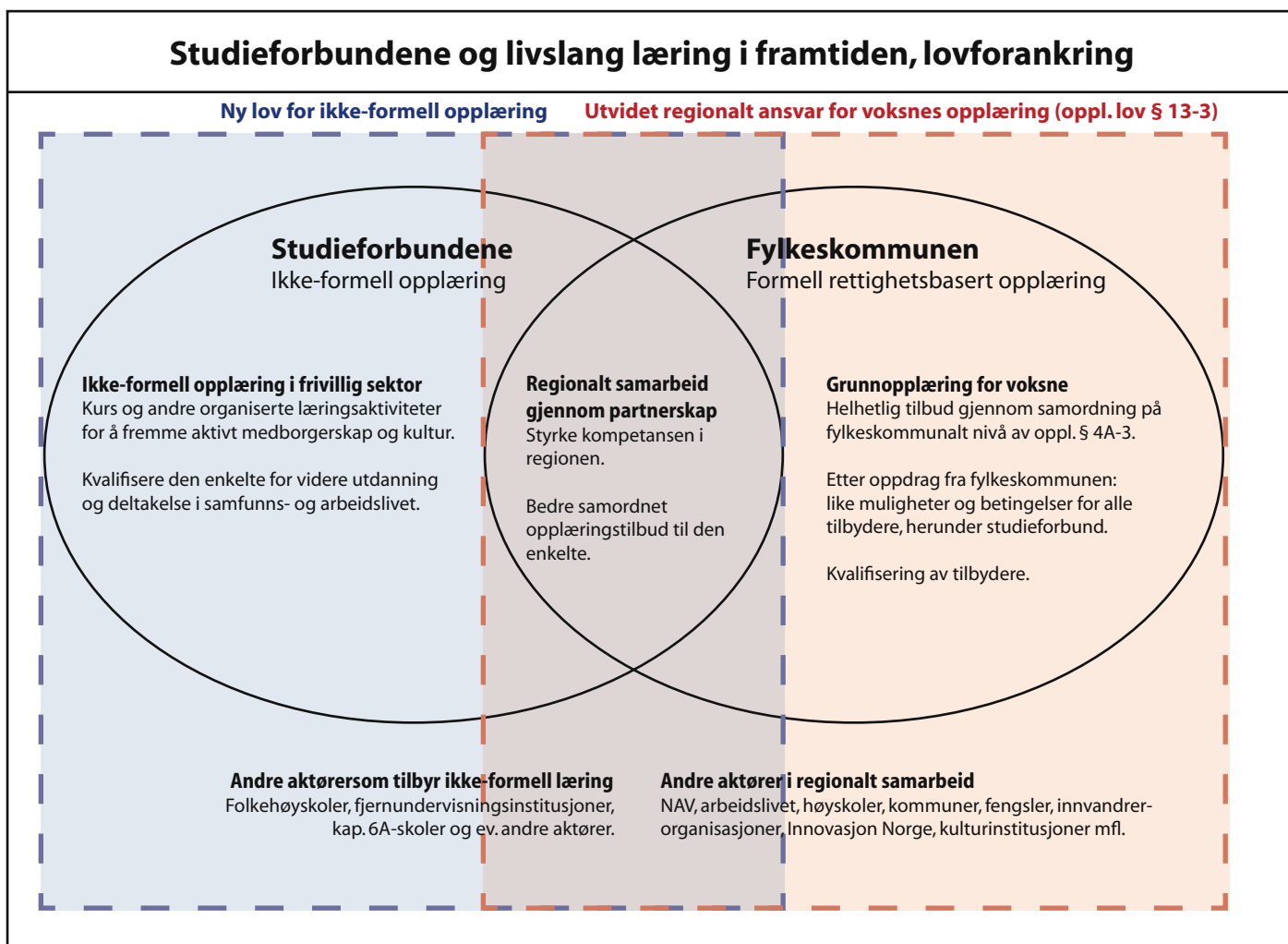
Utvalgets anbefalinger

På bakgrunn av utvalgets vurdering av ulike modeller for styring og organisering samt for finansiering, anbefaler utvalget:

- overordnende mål for studieforbundenes virksomhet:
 - å bidra til å vedlikeholde og styrke demokratiet og legge grunnlaget for bærekraftig utvikling ved å engasjere og utvikle aktive medborgere
 - å gjøre det mulig for mennesker å påvirke sin egen livssituasjon
 - å bekjempe utstøting og bidra til inkludering
 - å bidra til motivasjon og tilgang til kunnskap og kompetanse for alle og slik møte behov i et samfunn og arbeidsliv i stadig endring
 - å styrke kulturelt mangfold og øke deltakelsen i kulturlivet
 - å være en selvstendig arena for læring og et supplement til offentlige utdanningstilbud for voksne
- ny lov som regulerer en mer samlet sektor for frivillig, fortjenestefri opplæring utenfor det formelle utdanningssystemet. En slik lov kan regulere studieforbundene, folkehøgskolene, fjernundervisningsinstitusjonene og en del av kapittel 6A-skolene i privatskoleloven. (6A-skolene består bl.a. av bibelskoler, kunstskoler og skoler innen musikk og dans.)
- et styrket regionalt ansvarsområde for å møte voksnes og regionens behov for kompetanse og der studieforbundene inngår som en viktig samarbeidspartner for fylkeskommunen.
- en statlig tredelt tilskuddsordning rettet mot den delen av studieforbundenes opplæringsvirksomhet som er ubundet av pensum og eksamen. En del er et grunntilskudd til godkjente studieforbund, en

annen del er et opplæringstilskudd basert på tidligere aktivitet og en tredje del er et forhøyet opplæringstilskudd for grupper som har behov for spesielt tilrettelagt opplæring.

- en kulturpott til fordeling blant studieforbundene formidlet gjennom fylkeskommunen, noe som forutsetter økte bevilgninger.
- opplæring med paralleller i offentlig utdanning og på oppdrag fra fylkeskommunen finansieres gjennom rammeoverføringene til fylkeskommunen.
- nye godkjenningskriterier og ny godkjenning for studieforbundene

Studieforbundene i Norge

har historie tilbake til de folkelige bevegelser på slutten av 1800-tallet.

Lov om voksenopplæring fra 1976 regulerer studieforbundenes virksomhet i dag. Studieforbundene har som hovedoppgave å tilby opplæring ubundet av pensum og eksamener.

Det er nå 20 godkjente studieforbund med mer enn 400 medlemsorganisasjoner. Studieforbundene er svært ulike, både i profil, størrelse, organisering og arbeidsform. De omfatter bl.a. ulike livssyns- og interesseorganisasjoner, de fleste arbeidstakerorganisasjonene og nær alle politiske partier. Aktiviteten varierte i 2006 fra om lag 12 400 kurs med vel 185 000 deltakere i det største studieforbundet ned til 13 kurs med 88 deltakere i det minste.

Opplæringen skjer som oftest i form av studieringer og kurs av kortere varighet. I 2006 gjennomførte studieforbundene nesten 40 000 kurs med over 500 000 deltakere. Det er flest kvinner (57 prosent) som deltar. Flest deltakere tar kurs innenfor estetiske fag og håndverksfag, hvor musikk er den største emnegruppen. Studieforbundene har også betydelig aktivitet innenfor organisasjonskunnskap og andre emner som kvalifiserer til deltakelse i samfunns- og organisasjonsliv. De arrangerer også formell grunnopplæring og opplæring på høyskole- og universitetsnivå. Studieforbundene rapporterte om gjennomførte kurs i så å si alle kommunene i Norge i 2006.

Over kunnskapsdepartementets budsjett ble det i 2007 bevilget 160 mill kroner til studieforbundene.

Ansvar og rollefordeling

Utvalget oppfatter studieforbundene som sentrale aktører i å gjøre frivillig sektor som læringsarena tilgjengelig for alle og med det bidra til demokrati og deltakelse. En tydeliggjøring av studieforbundenes rolle vil ha positive virkninger for deres betydning både for læring i frivillig sektor og for kulturlivet.

Utvalget mener at studieforbund er en av mange aktører som bidrar til å nå flere mål i arbeids- og samfunnsnivå sentralt, regionalt og lokalt. Deres viktigste fortrinn er å være en åpen og tilgjengelig arena for læring.

Utvalget anser at ansvaret for rettighetsbasert grunnopplæring for voksne fortsatt skal ligge hos det offentlige. Studieforbundene selv må bidra til å synliggjøre hvordan de er alternative eller supplerende, og hvorfor det vil være en fordel å benytte dem som tilbydere av formell grunnopplæring.

Utvalget understreker behovet for bredt samarbeid mellom involverte aktører, herunder utdanningsmyndighetene, frivillig sektor, NAV og regionalt arbeidsliv, for at voksne skal få et best mulig opplæringstilbud. En helhetlig en dørs-politikk for voksnes kompetanseutvikling vil etter utvalgets vurdering være mer oversiktlig sett fra den enkelte bruker ved at de kan få nødvendig veiledning ett sted.

For at studieforbundene fortsatt skal være en interessant opplæringsaktør for den enkelte, for arbeidslivet og samfunnet, mener et samlet utvalg det er behov for:

- klare mål
- tydelige oppgaver og roller
- oversiktlig organisering og styring
- god statistikk og dokumentasjon
- stabil finansiering med insentiver